

75007 - كىيىم - كېچەكلەرنى سېتىۋالغۇچى ھالغا ئىشلىتەمدۇ ياكى ھارامغىمۇ بۇنى بىلمەي تۇرۇپ سېتىشنىڭ ھۆكۈمى توغرىسىدا؟

سۇئال

تىجارەت مەركىزىدە ئەرەنچە ۋە ئايالچە كىيىم - كېچەكلەرنى سېتىش دۇكىنىم بار، مەن سېتىش دۇرۇس بولىدىغان كىيىم - كېچەكلەر ۋە سېتىۋالغۇچىنىڭ بۇ كىيىم - كېچەكلەرنى ئاللاھ ھارام قىلغان ئىشلار ئۈچۈن سېتىۋالدىغانلىقىنى بىلسە ئۇ كىشىگە سېتىشنىڭ دۇرۇس بولمايدىغانلىقىنى ئوقۇدۇم، لېكىن تىجارەتچى ياكى دۇكان خىزمەتچىسى سېتىۋالغۇچىنىڭ بۇ كىيىملەرنى ئاللاھ ھارام قىلغان ئىشلارغا ئىشلىتىدىغانلىقىنى قانداق بىلىدۇ؟ ساتقۇچى سېتىۋالغۇچىنىڭ نېمە ئىشلارغا ئىشلىتىدىغانلىقىنى بىلمەيدىغان تۇرسا؟ بۇ ھەقتە چۈشەنچە بېرىشىڭلارنى سورايمەن.

تەپسىلىي جاۋاب

بارلىق گۈزەل مەدھىيەلەر ئالەملەرنىڭ رەببى بولغان ئاللاھقا خاستۇر، پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا، ئائىلە تاۋابىئاتلىرىغا، ساھابىلىرىغا ۋە قىيامەتكىچە ياخشىلىقتا ئۇلارغا ئەگەشكەنلەرگە ئاللاھنىڭ رەھمىتى، سالامى ۋە بەرىكىتى بولسۇن.

دۇكانلاردا سېتىلىدىغان ئاياللارنىڭ كىيىم - كېچەكلىرى مۇنداق ئۈچ تۈرلۈك ھالەتتە خالى بولمايدۇ:

بىرىنچى: كىيىم ساتقۇچى سېتىۋالغۇچىنى بۇ كىيىملەرنى ئاساسەن دۇرۇس ئىشلارغا قوللىنىدۇ دەپ بىلسە ياكى شۇنداق قارىسا، سېتىۋالغۇچى گەرچە ئۇنى ھارام ئىشلارغا ئىشلەتسىمۇ بۇنى سېتىش دۇرۇس بولىدۇ.

ئىككىنچى: كىيىم ساتقۇچى سېتىۋالغۇچىنى بۇ كىيىملەرنى ئاساسەن دۇرۇس بولمايدىغان ئىشلارغا قوللىنىدۇ دەپ بىلسە ياكى شۇنداق قارىسا، يەنى: ئايال يات ئەرلەر بار سورۇندا بۇ كىيىملەرنى كىيىپ ياسىنىپ يۈرۈيدىغان بولسا بۇ ئايالغا ئۇ كىيىملەرنى سېتىش ھارام بولىدۇ. بۇ توغرىدا ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: **وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانَ** تەرجىمىسى: «گۇناھقا ۋە زۇلۇمغا ياردەملەشمەڭلار» [سۈرە مائىدە 2-ئايەت].

ساتقۇچى كىيىمنىڭ تۈرى ۋە سېتىۋالغۇچى ئايالنىڭ يۈرۈش - تۇرىشىغا كۆرە، نېمە ئۈچۈن سېتىۋالدىغانلىقىنى بىلىشى مۇمكىن.

بەزى كىيىملەر بولۇپ، ئادەتتە ئايال ھەر قانچە يېرىم يالىڭاچ كىيىنىدىغان بولسىمۇ، ئۇنداق كىيىملەرنى پەقەت ئېرىنىڭ يېنىدىلا

كېيىدۇ، ئۇ كېيىمنى كېيىپ يات ئەرلەر بار سورۇنغا چېقىشى ھەرگىز مۇمكىن بولمايدۇ. يەنە بەزى كېيىملەر بولۇپ ساتقۇچى بۇ كېيىملەرنى سېتىۋالغۇچىنىڭ بۇنى ھارام ئىشلار ئۈچۈن قوللىنىدىغانلىقىنى بىلىدۇ ياكى جەزىم قىلىدۇ.

شۇنىڭ ئۈچۈن كېيىم-كېچەك ساتقۇچى ئۆزىنىڭ ئەقىل-پاراسىتى بىلەن سېتىۋالغۇچىنىڭ بۇنى نېمىگە ئىشلىتىدىغانلىقىنى بىلىشى زۆرۈر بولىدۇ.

بەزى كېيىملەر بولۇپ بۇنى ھارام ئىشقىمۇ ۋە ھالال ئىشقىمۇ ئىشلەتكىلى بولىدۇ، لېكىن ئاياللار ئىپپەتلىك كېيىنىپ، ھىجاپلىرىغا ئورايدىغان بولسا ياكى بۇنداق كېيىملەرنى ئوچۇق-ئاشكارا كېيىشتىن چەكلىنىدىغان بولسا، بۇنداق كېيىملەرنى ساتسا بولىدۇ.

ئۈچىنچى: كېيىم ساتقۇچى سېتىۋالغۇچىنىڭ بۇ كېيىمنى ھالال ئىشلار ئۈچۈن قوللىنىدۇ ياكى ھارام ئىشلار ئۈچۈن قوللىنىدۇ؟ بۇنى بىلەلمىگەن بولسا، كېيىم ھەر ئىككى ھالەت ئۈچۈن قوللىنىشقا يارايدىغان بولسا، ئىككى تەرەپنىڭ بىرىنى كۇچلاندۇرىدىغان پىرىنسىپ - دەلىل بولمىسا، بۇ تۈردىكى كېيىملەرنى سېتىش دۇرۇس بولىدۇ. چۈنكى ئەسلى قائىدە سودىنىڭ دۇرۇس بولىدىغانلىقى، ھارام ئەمەسلىكىدۇر. بۇ توغرىدا ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: **وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ** تەرجىمىسى: «ھالبۇكى ئاللاھ سودا - سېتىقنى ھالال قىلدى» [سۈرە بەقەرە 275-ئايەتنىڭ بىرىنچىسى].

كېيىمنى سېتىۋالغان كىشى بۇنى ئاللاھ تائالا ھالال قىلغان ئىشلار ئۈچۈن قوللىنىشى كېرەك بولىدۇ. ئاللاھ تائالا ھارام قىلغان ئىشلار ئۈچۈن قوللىنىش توغرا بولمايدۇ.

تۆۋەندە بايان قىلىنىدىغان پەتىۋالار بەزى ئالىملارنىڭ يۇقىرىدا بايان قىلغان قارىشىنى كۈچلەندۈرىدۇ:

دائىمىي كومىتېت ئالىملىرىدىن: ئاياللارنىڭ زىبۇ-زىننەتلىرىنى سېتىش تىجارىتى قىلىشنىڭ ھۆكۈمى، ساتقۇچى دۇكاندىن سېتىۋالغۇچىنىڭ ئۇ زىبۇ-زىننەتلەرنى كوچىلاردا يات كىشىلەرنىڭ ئارىسىدا تاقايدىغانلىقىنى بىلسە، شۇنداقلا بەزى يۇرتلاردا بۇ ئومۇملىشىپ كەتكەنلىك توغرىسىدا سورالغاندا؛ ئۇلار مۇنداق جاۋاب بەرگەن: ” ساتقۇچى دۇكاندىن سېتىۋالغۇچىنىڭ ئۇ زىبۇ-زىننەتلەرنى ئاللاھ تائالا ھارام قىلغان-چەكلىگەن شەكىلدە قوللىنىدىغانلىقىنى بىلسە، ئۇنداق كىشىگە سېتىشى توغرا بولمايدۇ، چۈنكى بۇ گۇناھقا ۋە زۇلۇمغا ياردەملەشكەنلىك بولىدۇ، ئەگەر ساتقۇچى سېتىۋالغۇچىنىڭ ئەھۋالىنى بىلمىسە ياكى كۆرۈنۈشىدىن يولدىشى ئۈچۈن زىننەتلىنىدىغانلىقىنى بىلسە ئۇنداق كىشىلەرگە ساتسا توغرا بولىدۇ. ” [سەئۇدى ئەرەبىستان ئىلمى تەتقىقات، دىنى تەشۋىقات پەتىۋا كومىتېتى پەتىۋاسى ” 13-توم 67-بەت].

يەنە دائىمىي كومىتېتى ئالىملىرىدىن: ئاياللارغا خاس بولغان گىرىم بۇيۇملىرىنى سېتىشنىڭ ھۆكۈمى، ئۇنى سېتىۋالغۇچىلارنىڭ كۆپچىلىكى ئاللاھ ۋە ئاللاھنىڭ رەسۇلىغا ئاسسىلىق قىلىپ، يېرىم-يالىڭاچ يۈرۈيدىغان، يەنى ئېرىنىڭ غەيرى ئۈچۈن گىرىم قىلىدىغان پاجىر-پاسىق ئاياللار ئىكەنلىكى توغرىسىدا سورالغاندا، ئۇلار مۇنداق جاۋاب بەرگەن: “ئەمەلىي ۋەقەلىك سوئالدا بايان قىلىنغاندەك بولسا، بۇنداق ھالەتتىكى ئاياللارغا گىرىم بۇيۇملىرىنى سېتىش توغرا بولمايدۇ، چۈنكى بۇ گۇناھقا ۋە زۇلۇمغا

ياردەملەشكەنلىك بولىدۇ، ئاللاھ تائالا بۇ تۈردىكى قىلمىشلاردىن چەكلەپ مۇنداق دېگەن: **وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ** تەرجىمىسى: «گۇناھقا ۋە زۇلۇمغا ياردەملەشمەڭلار» [سۈرە مائىدە 2-ئايەت]. «سەئۇدى ئەرەبىستان ئىلمى تەتقىقات، دىنى تەشۋىقات پەتىۋا كومىتېتى پەتىۋاسى 13-توم 105-بەت.

يەنە دائىمىي كومىتېت ئالىملىرىدىن: ئاياللارغا خاس بولغان تۈرلۈك شەكىلدىكى پادىچىلار ئىشتىنى ۋە سوزما ئىشتانلارنى ، بىر تو بولغان تار كوپتا يوپىكلارنى ۋە ئىگىز پاشنىلىق ئايغلارنى شۇنىڭدەك ئاياللار قوللىنىدىغان تۈرلۈك چاچ بويماقلىرى، ئاياللارنىڭ نىپىز كىيىملىرىنى ۋە يىرىم-يالىڭاچ كىيىدىغان كالتە يەك، قىسقا مۇراسىم كىيىملىرىنى ۋە قىسقا يوپىكلارنى سېتىشنىڭ ھۆكۈمى توغرىسىدا سورالغاندا، ئۇلار مۇنداق جاۋاب بەرگەن: «ئومۇمەن چەكلەنگەن ئىشلارغا قوللىنىش ياكى كۈچلۈك گۇماندا شۇنداق قىلىدۇ دەپ قارالسا، ھەقىقەتەن بۇنداق نەرسىلەرنى ئىشلەپ چىقىرىش، سىرتتىن كەلتۈرۈش، سېتىش ۋە مۇسۇلمان جەمئىيەتلىرىدە كەڭ تارقىتىش ھارام بولىدۇ ۋە چەكلىنىدۇ. شۇنىڭ جۈملىسىدىن بۈگۈنكى كۈندىكى ئاياللاردا يۈز بېرىۋاتقان ئەھۋاللاردىن: (ئاللاھ ئۇلارنى توغرا يولغا باشلىغاي) نىپىز، تار، قىسقا كىيىملەرنى كىيىش، بۇنىڭ ھەممىسى: ئۆزىنىڭ بەدەن پىگۇرلىرىنى، زىبۇ-زىننەت، گىرىملىرىنى يات ئەرلەرگە ئاشكارا قىلىشتىن ئىبارەتتۇر. شەيخۇل ئىسلام ئىبنى تەيمىيە رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: «ھەر قانداق كىيىمنى توغرا بولمىغان، ئاللاھ ۋە ئاللاھنىڭ رەسۇلى چەكلەنگەن شەكىلدە كىيىدىغانلىقى بىلىنسە ياكى شۇنداق قىلىدۇ دېگەن كۈچلۈك گۇماندا بولسا، بۇنى سېتىش ۋە تىكىپ تەييار قىلىش توغرا بولمايدۇ، بۇنداق قىلىش گۇناھقا ۋە زۇلۇمغا ياردەم بەرگەنلىك بولىدۇ. شۇنىڭ جۈملىسىدىن؛ ھاراق ئىچىدىغانلىقى ئېنىق بولغان كىشىگە نان بىلەن گۆش سېتىپ بېرىشمۇ توغرا بولمايدۇ، شۇنىڭدەك ھاراق سورۇنى ۋە پاهىشە ئىشلارغا قوللىنىدىغان كىشىگە شامالدۇرغۇچ دېگەندەك نەرسىلەرنى سېتىشمۇ توغرا بولمايدۇ. خۇلاسە: ئەسلىدە ساتسا دۇرۇس بولىدىغان نەرسىلەرنى گۇناھ-مەسىيەتكە ئىشلىتىدىغان كىشىلەرگە سېتىپ بېرىش توغرا بولمايدۇ».

ھەر بىر مۇسۇلمان تىجارەتچىنىڭ ھەقىقىي رەۋىشتە ئاللاھدىن قورقۇشى، ئۆزىنىڭ مۇسۇلمان قېرىنداشلىرىغا نەسىھەت قىلىشى، پەقەت كىشىلەرگە مەنپەئەتلىك ياخشى بولغان نەرسىلەرنى ئىشلەپ چىقىرىشى ۋە سېتىشى كېرەك بولىدۇ. كىشىلەرگە زىيىنى يېتىدىغان ۋە يامانلىققا ۋاستە بولىدىغان نەرسىلەرنى تەرك قىلىشى، ھالال نەرسىلەر بىلەن ھارامدىن بىھاجەت بولۇشى كېرەك. بۇ توغرىدا ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: **وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا، وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ** تەرجىمىسى: «كىمكى ئاللاھدىن قورقىدىكەن، ئاللاھ ئۇنىڭغا چىقىش يولى بېرىدۇ، ئاللاھ ئۇنىڭغا ئويلىمىغان يەردىن رىزىق بېرىدۇ.» [سۈرە تالاق 2-3-ئايەتلەر].

بۇ شەكىلدە نەسىھەت قىلىش بولسا ئىماننىڭ تەقەززاسىدۇر. بۇ توغرىدا ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: **وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ ۚ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ** تەرجىمىسى: «مۇمىن ئەرلەر، مۇمىن ئاياللار بىر-بىرى بىلەن دوستتۇر، ئۇلار (كىشىلەرنى) ياخشى ئىشلارنى قىلىشقا بۇيرۇيدۇ، يامان ئىشلاردىن توسىدۇ» [سۈرە تەۋبە 71-ئايەت].

پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام: «دىن سەمىمىيەتتۇر، دېگەندە، ساھابىلار: ئى ئاللاھنىڭ رەسۇلى! كىم ئۈچۈن؟ دېگەندە،

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: ئاللاھ ئۈچۈن، ئاللاھنىڭ كىتابى ئۈچۈن، ئاللاھنىڭ رەسۇلى ئۈچۈن، مۇسۇلمان يېتەكچىلەر ئۈچۈن ۋە ئومۇمى مۇسۇلمانلار ئۈچۈن، دېدى» [بۇ ھەدىسنى مۇسلىم سەھىھ كىتابىدا كەلتۈرگەن].

جەرىر ئىبنى ئابدۇللاھ بەجەلى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: «مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا نامازنى بەرپا قىلىش، زاكاتنى تولۇق ئادا قىلىش، ھەر قانداق مۇسۇلمانغا سەممىي بولۇش ۋە نەسىھەت قىلىشقا بەيئەت قىلىدىم» [بۇ ھەدىسنىڭ سەھىھ ئىكەنلىكىگە بىرلىككە كەلگەن].

شەيخۇل ئىسلام ئىبنى تەيمىيە رەھىمەھۇللاھنىڭ يۇقىرىدىكى سۆزىدىن بولغان مەقسەت: بىر ئىنساننىڭ ھاراق ئىچىدىغانلىقىنى بىلىپ تۇرۇپ ئۇنىڭغا گۆش بىلەن نان سېتىپ بېرىشنى ياقتۇرمىغانلىقى، بۇنداق قىلىشنىڭ ھارام بولغانلىقى ئۈچۈندۇر. يەنە بىر ئورۇندىكى پەتىۋاسىدىمۇ بۇ ئوچۇق بايان قىلىنغان. [“سەئۇدى ئەرەبىستان ئىلمى تەتقىقات، دىنى تەشۋىقات پەتىۋا كومىتېتى پەتىۋاسى” 13-توم 109-بەت].

ھەممىدىن توغرىنى ئاللاھ تائالا ياخشى بىلگۈچىدۇر.